

Examenul de bacalaureat național 2020
Proba E. d)

Szerves kémia

13. teszt

- Valamennyi tétel kötelező. Hivatalból 10 pont jár.
- A munkaidő három óra.

I. TÉTEL

(30 pont)

A. tétel

Olvassa el az alábbi állításokat! Ha úgy gondolja, hogy az állítás igaz, írja a vizsgalpra a kijelentés sorszámát és az I betűt. Ha úgy gondolja, hogy hamis, írja a vizsgalpra a kijelentés sorszámát és a H betűt.

1. A *n*-bután izomerizációs reakciója egy transzpozíciós reakció.
2. Egy láncizomerekkel rendelkező alkin molekulájában legkevesebb 4 szénatom található.
3. A trinitro-toluolt a dinamitgyártásban használják.
4. Az etanolnak kálium-bikromáttal végbemenő savas közegű oxidációja során az oldat színe zöldről narancssárgára változik.
5. A trisztearin molekulában ugyanolyan számú oxigén atomok található, mint a triolein molekulában.

10 pont

B. tétel

Az alábbi kérdések esetén, írja a vizsgalpra a kérdés sorszámát és a helyes válasznak megfelelő betűt. Minden egyes kérdésnek egy helyes válasz felel meg.

1. Csak tercier szénatomot tartalmaz a molekulában:

a. a nitrobenzol;	c. a brómetán;
b. az izopropil-jodid;	d. az 1,2-diklór-etán.

2. Azonos molekulaképlettel rendelkeznek:

a. az etanol és etanal;	c. a propán és 2-propanol;
b. az etán és etin;	d. az <i>n</i> -hexán és 2-metil-pentán.

3. A metánt a lakások fűtésére használják. Mivel szagtalan, a gázvezetékekből történő szivárgás észlelése érdekében kellemetlen szagú szerves vegyületeket, merkaptánokat kevernek hozzá, amelyek tartalmazznak:

a. nitrogént;	c. oxigént;
b. klórt;	d. ként.

4. A metil-alkoholt felhasználják:

a. szeszes italok gyártására;	c. zsírok oldószereként;
b. ecet előállítására;	d. hűtőközegként.

5. Triglicerid keletkezik, ha a glicerint észterezik:

a. ecetsavval;	c. oleinsavval;
b. etánsavval;	d. szalicilsavval.

10 pont

C. tétel

Írja a vizsgalpra az **A** oszlopban levő reagensek sorszámát és a **B** oszlopban található szerves reakciótermék megnevezésének megfelelő betűt, amely a közöttük végbemenő reakció során képződik. Az **A** oszlopban található minden egyes számnak egyetlen betű felel meg a **B** oszlopból.

A	B
1. $\text{CH}_2=\text{CH}_2 + \text{HCl} \longrightarrow$	a. 1,2-diklóretén
2. $\text{CH}_3\text{COOH} + \text{CH}_3\text{-CH}_2\text{OH} \xrightleftharpoons{\text{H}^+}$	b. 1,2- diklóretán
3. $\text{CH}_4 + \text{Cl}_2 \xrightarrow{\text{luminá}}$	c. klóretán
4. $\text{CH}\equiv\text{CH} + \text{Cl}_2 \xrightarrow{\text{CCl}_4}$	d. etil-etanoát
5. $\text{CH}\equiv\text{CH} + \text{HCl} \longrightarrow$	e. klóretán
	f. klóretén

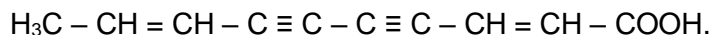
10 pont

II. TÉTEL

(30 pont)

D. tétel

Az (A) vegyület szerkezeti képlete::

- a. Adja meg az (A) vegyület aciklikus szénláncának típusát, figyelembe véve a szénatomok közötti kémiai kötések természetét.

b. Jegyezze le az (A) vegyületben található funkciós csoport megnevezését. **2 pont**
- a. Adja meg az (A) vegyület egy elágazó szénláncú izomerének a szerkezeti képletét.

b. Jegyezze le az (A) vegyület molekulájában található π kovalens kötések számát. **3 pont**
- Írja le az (A) vegyület molekulájában a $C_{\text{primer}} : C_{\text{tercier}} : C_{\text{kvaterner}}$ atomarányt. **3 pont**
- a. Jegyezze le az (A) szerves vegyület molekulaképletét.

b. Határozza meg a (A) vegyületben a C : H : O tömegarányt. **4 pont**
- Számítsa ki az etánsav tömegét, grammal kifejezve, amely ugyanakkora tömegű oxigént tartalmaz, mint 320 g (A) vegyület. **3 pont**

E. tétel

A szénhidrogének fontos nyersanyagforrást jelentenek az ipar számára.

- Egy (A) alkin brómmal reagál szén-tetrakloridos oldatban, és egy (B) tetrabrom-származék keletkezik, amelynek moláris tömege 9-szer nagyobb az (A) alkin móltömegénél. Határozza meg az (A) alkin molekulaképletét. **3 pont**
- Írja le a (B) tetrabrom-származék (A) alkinből történő előállításának reakcióegyenletét. **2 pont**
- Írja le a izopropil-benzol és az 1,4-diizopropil-benzol előállításának reakcióegyenleteit benzolból és propénből kiindulva, víznyomokat tartalmazó alumínium-klorid jelenlétében. Használja a szerves vegyületek szerkezeti képleteit. **4 pont**
- A benzolnak propénnel történő alkilezése során keletkező szerves reakciókeverék izopropil-benzolt és 1,4-diizopropil-benzolt tartalmaz 1 : 1 mólarányban. Tudva, hogy a kiinduló anyagok teljes mértékben átalakultak, és a folyamat során 12 t izopropil-benzol keletkezett, számolja ki a 0,8 kg/ L sűrűségű benzol térfogatát, literben kifejezve, amely az alkilezési folyamathoz szükséges. **4 pont**
- Írja le a polipropén előállítási reakciójának egyenletét a megfelelő monomerből kiindulva. **2 pont**

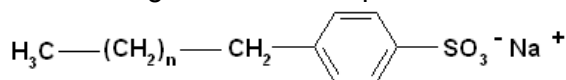
Atomtömegek: H- 1; C- 12; O- 16; Br- 80.

III. TÉTEL

(30 pont)

F. tétel

1. Az etanol enzimatikusan oxidálható. Írja le az etanol enzimátikus oxidációjának reakcióegyenletét. **2 pont**
2. Egy edényben 20 kg 11,5% tömegszázalék etanolt tartalmazó bor található. Határozza meg a bor mintában található etanol enzimátikus oxidációja eredményeként keletkező szerves termék tömegét, kilogrammban kifejezve, ha a reakció 60%-os hatásfokkal megy végbe. **4 pont**
3. Egy anionos detergens szerkezeti képlete:

és az atomarány $C_{\text{szekunder}} : C_{\text{tercier}} = 3 : 1$. Határozza meg az anionos detergens móltömegét, gramm per mólban kifejezve. **3 pont**

4. Magyarázza a kijelentést: *A szappanok biológiailag lebomlóak.* **2 pont**
5. a. Írja le a szalicilsavnak ecetsav-anhidriddel végbemenő észterezési reakciójának egyenletét. Használja a szerves vegyületek szerkezeti képleteit. **3 pont**
b. Határozza meg 552 g szalicilsavból sztöchiometrikusan keletkező acetil-szalicilsav tömegét, grammban kifejezve. **4 pont**

G. tétel

1. Egy (P) pentapeptid részleges hidrolízise során keletkező keverék valil-alanint, szeril-valint, valil-glicint és alanil-valint tartalmaz. Adja meg a (P) pentapeptid szerkezeti képletét. **3 pont**
2. a. Jegyezzen le egy kémiai tényezőt, amely a fehérjék denaturálásához vezet. **3 pont**
b. Magyarázza az α -alanin vízdoldhatóságát.
3. a. Írja le a glükóznak Tollens reagenssel történő oxidációs reakciójának egyenletét. Használja a szerves vegyületek szerkezeti képleteit. **3 pont**
b. Egy 10 g tömegű glükóz mintát fölös mennyiségű Tollens reagenssel kezelnek, miközben 10,8 g ezüst válik ki. Határozza meg a glükóz tisztaságát. Feltételezzük, hogy a szennyeződések nem lépnek reakcióba a Tollens reagenssel. **5 pont**
4. a. Írja le a fruktóz aciklikus szerkezeti képletét. **3 pont**
b. Adja meg a fruktóz aciklikus szerkezeti képletében található aszimmetrikus szénatomok számát. **1 pont**
5. Adja meg egy racém elegy mólszázalékos összetételét. **1 pont**

Atomtömegek: H- 1; C- 12; O- 16; Na- 23; S- 32; Ag-108.